

Η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στη σημερινή συνεδρίασή της (10/16.2.2024), μετά από διεξοδική συζήτηση επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, με τίτλο «Ενίσχυση του Δημόσιου Πανεπιστημίου – Πλαίσιο λειτουργίας μη κερδοσκοπικών παραρτημάτων ξένων πανεπιστημίων», με ομόφωνη απόφαση όλων των παρόντων μελών της, αποφάσισε τα εξής:

Βρισκόμαστε σήμερα εν όψει της δημιουργίας Ιδιωτικών Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων παρά το παραμένον σε ισχύ Άρθρο 16 του Συντάγματος.

Αναλογιζόμαστε, τη βαρύτητα της συνταγματικής απαγόρευσης και εκφράζουμε την ανησυχία μας για τις συνέπειες της αιφνίδιας υποβάθμισης της σημασίας της και την προτεινόμενη νομοτεχνική παράκαμψή της.

Ανησυχούμε, διότι η συζήτηση για τα Ιδιωτικά Πανεπιστήμια γίνεται μέσα σε κλίμα πόλωσης, με τα Πανεπιστήμια κλειστά, χωρίς τις απαραίτητες δυνατότητες διαλόγου με τα μέλη της Πανεπιστημιακής μας Κοινότητας.

Ζητάμε, ανοιχτό διάλογο με την Πολιτεία, ειλικρινή και εμπειριστατωμένη επικοινωνία με την Πανεπιστημιακή Κοινότητα, απαραίτητα βήματα τα οποία μέχρι σήμερα δεν έχουν καν δρομολογηθεί.

Η κατάθεση νομοσχεδίου για τη δημιουργία Ιδιωτικών Πανεπιστημίων αποτελεί για τη χώρα κρίσιμη αλλαγή σελίδας. Μέσα στα δεδομένα της συγκυρίας που μόλις περιγράψαμε χρειάζεται η ενίσχυση όλων των προσπαθειών υπεράσπισης της ποιότητας του Ελληνικού Πανεπιστημίου και της διατήρησης της υπεροχής του. Η Ελληνική Δημόσια Ανώτατη Εκπαίδευση δεν έχει να φοβηθεί τον ανταγωνισμό από την αντίστοιχη

ιδιωτική. Η δημιουργία Ιδιωτικών Πανεπιστημίων δεν απειλεί την ποιότητα των σπουδών, ούτε τη θέση που έχει το Ελληνικό Πανεπιστήμιο στην Ελληνική κοινωνία, παρ' όλη τη διαχρονική άρνηση της Πολιτείας να στηρίξει ουσιαστικά το Ελληνικό Δημόσιο Πανεπιστήμιο. Οι προκρούστειες «λύσεις» που επιβλήθηκαν σε βάρος Πανεπιστημίου και Πανεπιστημιακών κατά τη διάρκεια της στενωπού της Δημοσιονομικής Κρίσης, δεν απέτρεψαν την Ελληνική κοινωνία από το να συνεχίζει να εμπιστεύεται και να αγκαλιάζει το Δημόσιο Πανεπιστήμιο. Το Ελληνικό Δημόσιο Πανεπιστήμιο έχει δημιουργήσει σημαντική ακαδημαϊκή παράδοση και έχει συμβάλει στη διαμόρφωση υψηλού επιπέδου ανθρώπινου κεφαλαίου για την ελληνική οικονομία. Αποτελούσε, αποτελεί και θα εξακολουθήσει να αποτελεί το στόχο, το όνειρο και το καύχημα της ελληνικής κοινωνίας.

Στην αισιοδοξία μας για το μέλλον του Ελληνικού Δημοσίου Πανεπιστημίου, συνηγορεί η Ευρωπαϊκή εμπειρία η οποία καταδεικνύει πως παρά τη μη ύπαρξη αναλόγου τύπου συνταγματικής απαγόρευσης το εγχείρημα των ιδιωτικών Πανεπιστημίων δεν έχει κατά κανόνα επιτύχει. Στην πραγματικότητα έχει εκφυλισθεί σε Πανεπιστήμια χαμηλής ακαδημαϊκής αξίας, περιορισμένης επιστημονικής εμβέλειας και κύρους. Από την άλλη μεριά η επίκληση του πετυχημένου παραδείγματος των μεγάλων Πανεπιστημίων των Ηνωμένων Πολιτειών, προς υπεράσπιση αυτού που στη χώρα μας τιτλοφορείται ως μη κερδοσκοπικό, αλλά στην ουσία απολύτως κερδοσκοπικό-ιδιωτικό πανεπιστήμιο, δεν συνιστά για γνωρίζοντες πανεπιστημιακούς δασκάλους και ακαδημαϊκούς, ούτε στέρεη ούτε αξιόπιστη επιχειρηματολογία. Πανεπιστήμια αυτής της κλάσης δεν έχουν λόγο να έρθουν και να δημιουργήσουν παραρτήματα στη χώρα μας.

Η έλευση στη χώρα μας περιορισμένου ακαδημαϊκού διαμετρήματος Ιδρυμάτων θα απορροφήσει πιθανότατα τη ζήτηση για σπουδές, σε αναλόγου επιπέδου Ιδρύματα της ευρύτερης περιοχής μας και θα αποτελέσει διέξοδο για υποψηφίους που δεν επιτυγχάνουν τις βάσεις εισαγωγής σε Τμήματα υψηλής ζήτησης ή/και σε Τμήματα, κατά κύριο λόγο, της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Η πληρωμή διδασκόντων θα αντισταθμίζει τις χαμηλές βαθμολογικές επιδόσεις και θα διασφαλίζει την είσοδο τόσο σε σχολές υψηλής ζήτησης όσο και την παραμονή στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα. Από πουθενά ωστόσο δεν προκύπτει ότι η έλευση αλλοδαπών πανεπιστημίων του τύπου που περιγράψαμε, μέσω ανταγωνισμού ή μέσω μιας κάποιας άλλης διάδρασης, θα βελτιώσει το επίπεδο σπουδών στη Δημόσια Ανώτατη Εκπαίδευση. Οι αρνητικές όμως επιπτώσεις στα Πανεπιστήμια της περιφέρειας, στην αγορά εργασίας και μάλιστα σε ιδιαίτερα κορεσμένα επαγγέλματα, στις κοινωνικές ανισότητες αλλά και στην κοινωνική κινητικότητα θα είναι τα δισεπίλυτα προβλήματα της επόμενης μέρας.

Η δημιουργία Ιδιωτικών Πανεπιστημίων ακόμα και αν μακροπρόθεσμα αποτύχουν συνιστά για τη χώρα και την Ανώτατη εκπαίδευση αλλαγή παραδείγματος. Αποτελεί πρόκληση για το Δημόσιο Πανεπιστήμιο, το οποίο όμως έχει τις δυνατότητες να απαντήσει, να απαιτήσει ισονομία και δίκαιη μεταχείριση, όπως και να εκμεταλλευθεί αυτήν την εξέλιξη σε θετική κατεύθυνση και για το δικό του συμφέρον.

Η αύξηση των πόρων για τη Δημόσια Ανώτατη Εκπαίδευση αποτελεί προϋπόθεση για κάθε προσπάθεια αναβάθμισής της. Η λειτουργία, ωστόσο, του Δημοσίου Πανεπιστημίου, οι σχέσεις του με την Πολιτεία και η ανάγκη για κοινωνική δικαιολόγηση των πόρων που διατίθενται για τη βελτίωσή του, είναι και αυτά ζητήματα πρώτης γραμμής, που σήμερα μπαίνουν ξανά, ίσως πιο επίκαιρα από ποτέ στην ημερήσια διάταξη.

Το νομοσχέδιο που κατατέθηκε για βελτίωση του πλαισίου λειτουργίας του Δημοσίου Πανεπιστημίου, παρά τα 170 σχεδόν άρθρα που περιλαμβάνει, πόρρω απέχει από την κάλυψη των άμεσων αναγκών βελτίωσης και εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου. Συνεχίζει, όπως και ο ισχύων ν. 4957/2022, να διακατέχεται από μια λογική υπερρύθμισης, κεντρικού και ασφυκτικού ελέγχου όλων των θεμάτων που αφορούν στη διοίκηση και λειτουργία των Ελληνικών Πανεπιστημίων. Αποκαλυπτική ως προς αυτό είναι η τελευταία έκθεση της ΕΘ.Α.Α.Ε, η οποία επισημαίνει την κατάταξη της χώρας μας ως προς το αυτοδιοίκητο των Πανεπιστημίων της, στην τελευταία θέση μεταξύ ενός συνόλου 30 Ευρωπαϊκών χωρών.

Ο νέος νόμος, παρά τα κατ' αρχήν εξαγγελθέντα για τη διαμόρφωση ενός φιλελεύθερου πλαισίου για το Ελληνικό Δημόσιο Πανεπιστήμιο:

Προβλέπει, στην ίδια λογική με το ν. 4957/2022, διατάξεις και ρυθμίσεις για όλα τα θέματα που αφορούν την διοίκηση και τις εκλογές οργάνων διοίκησης, ειδικά μάλιστα για τα τελευταία, αντιμετωπίζοντας τα λάθη των αρχικών ρυθμίσεων για την εκλογή του Συμβουλίου Διοίκησης με ακόμα περισσότερες και πολυπλοκότερες ρυθμίσεις, με ακόμα περισσότερα λάθη.

Αυξάνει και γραφειοκρατικοποιεί ακόμα περισσότερο τον οικονομικό έλεγχο των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων μέσω νέων ρυθμίσεων για τους προϋπολογισμούς των.

Πρωωθεί μια εξόχως προβληματική διαδικασία εκλογής των μελών της Επιτροπής Ερευνών, δημιουργεί ερωτήματα για τη διαμόρφωση των μελλοντικών της εσόδων και αφήνει ανέγγιχτο το θέμα της ισχύος του Δημόσιου Λογιστικού όσον αφορά τη λειτουργία της.

Ασχολείται μονομερώς με τα ακαδημαϊκά θέματα τονίζοντας τον διδακτικό προσανατολισμό των Ιδρυμάτων παραβλέποντας την ανάγκη ενίσχυσης του ερευνητικού τους προσανατολισμού με θεσμικά μέτρα. Η σημασία της έρευνας και τα κίνητρα για αυτήν δεν αντανακλώνται στις ρυθμίσεις που έχουν κατατεθεί.

Είναι δε άκρως προβληματικό ότι όλα αυτά συμβαίνουν όταν το προτεινόμενο πλαίσιο για τη λειτουργία των Ιδιωτικών Πανεπιστημίων είναι εξαιρετικά λιτό με μόλις 27 άρθρα, αποτελεί ένα σύνολο γενικών διατυπώσεων, παραπέμποντας σχεδόν για όλα τα κρίσιμα θέματα στους Κανονισμούς των Μητρικών Ιδρυμάτων. Σημειωτέον ότι, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις δεν είναι συμβατές ούτε με το Δίκαιο της Ε.Ε., το οποίο δεν θέτει υποχρέωση τήρησης τέτοιων προβλέψεων.

Η ύπαρξη ενός τόσο γενικού πλαισίου για τα Ιδιωτικά Πανεπιστήμια, σε συνδυασμό με το υπερρυθμιστικό υπόδειγμα που προωθεί, ο ίδιος νόμος, για τα Δημόσια Πανεπιστήμια, δημιουργεί συνθήκες ακραίου αθέμιτου ανταγωνισμού. Είναι σαφές ότι υφίσταται ανάγκη απαραίτητων διευκρινίσεων και κάλυψης θεμελιωδών ζητημάτων για τη λειτουργία των Ιδιωτικών Πανεπιστημίων που παραμένουν θολά. Ανεξάρτητα από τη συμφωνία μας με το όλον εγχείρημα, ή όχι, είναι προφανές ότι δεν ζητάμε τη διαμόρφωση ενός ανάλογου υπερρυθμιστικού πλαισίου και για τα Ιδιωτικά Πανεπιστήμια. Απαιτούμε όμως την εγκαθίδρυση ενός ανάλογου πλαισίου και τη διαμόρφωση μιας παρεμφερούς λογικής, για τη λειτουργία και του Δημοσίου Πανεπιστημίου. **Δηλαδή:** Ενίσχυση του εν πολλοίς ανύπαρκτου Αυτοδιοίκητου, για όλα τα θέματα που αφορούν στη λειτουργία του Δημοσίου Πανεπιστημίου.

Ζητάμε λοιπόν, πραγματική αυτονομία και αυτοδιοίκητο σε θέματα:

Ακαδημαϊκά, όπως τα σχετιζόμενα με τη δημιουργία και κατάργηση νέων Τμημάτων και Προγραμμάτων Σπουδών, την εισαγωγή φοιτητών και τον αριθμό των εισακτέων,

Οικονομικής Διαχείρισης, πέραν της ετήσιας έγκρισης του Τακτικού Προϋπολογισμού,

Οργανωτικά, όσον αφορά την εκλογή Οργάνων και Επιτροπών Διοίκησης των επιμέρους διοικητικών μονάδων,

Υπηρεσιακής εξέλιξης, με βάση τους Κανονισμούς των Ιδρυμάτων.

Όλα αυτά, πάντα με τη διασφάλιση ισχυρών Θεσμών Αξιολόγησης και επίτευξης εκ των προτέρων συμφωνηθέντων με την εποπτεύουσα Αρχή, προγραμματικών Στόχων.

Συμπερασματικά, στη σημερινή, πιθανότατα μη αντιστρέψιμη εξέλιξη δημιουργίας Ιδιωτικών Πανεπιστημίων, το Δημόσιο Πανεπιστήμιο, οφείλει να εκμεταλλευθεί τη συγκυρία που έχει δημιουργηθεί και να διεκδικήσει ισονομία, θεσμική ευελιξία, σεβασμό στο αυτοδιοίκητο και μεταχείριση ανάλογη του κύρους που έχει στην ελληνική κοινωνία.